

משרד המשטרה

פעולות ביקורת

משטרת ישראל

באגף המינהלה ובמחלקת כוח האדם נערכה ביקורת על השלב הראשון בהעברת עובדי המטה הארצי מתל אביב לירושלים.

שירות בתי הסוהר

נערכה ביקורת על העברת רוב העובדים של נציבות בתי הסוהר מתל אביב לירושלים, ועל העברת חלק מהם – עובדי מחלקת המשק – לרמלה.

העברת עובדים לירושלים

במסגרת המאמצים לאכלוס ירושלים והעברת משרדי ממשלה לבירה החליטה ועדת השרים לענייני ירושלים, בישיבתה מיום 24.9.1967, להעביר את המטה הארצי של המשטרה, על כל מחלקותיו, למזרח ירושלים. הממשלה הטילה על ועדה בינמשרדית, שהייתה מורכבת מנציג משרד ראש הממשלה, ששימש כיושב ראש ומנציגי משרד המשטרה ומשרד השיכון, להחליט בכל הנוגע לביצוע העברתו של מטה המשטרה לירושלים. בוררו כמה אפשרויות, ולבסוף הוחלט, בפברואר 1968, להעביר את המטה הארצי לבניין קיים בירושלים, לאחר ששופץ והותאם לקליטתו.

בשנת 1963 העלה שר המשטרה דאז הצעה להעביר את נציבות בתי הסוהר מתל אביב לירושלים. מאז התנהלו דיונים, אולם עד 1967 לא נמצאה דרך לביצועה של ההצעה. באוגוסט 1967 הוחלט סופית על העברת הנציבות והועמדו לרשות משרדים בבניין בירושלים, שבניתו הלכה וגסתיימה. ההעברה יצאה לפועל באפריל 1968.

במחצית השנייה של 1970 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על ביצוע ההעברה של עובדי המטה הארצי ונציבות בתי הסוהר לירושלים*.

העברת המטה הארצי של המשטרה

תנאי ההעברה

ההעברה של כ-600 עובדי המטה הארצי תוכננה לשלושה שלבים בהתאם להתקדמות עבודות השיפוץ וההתאמה: ליולי 1969 – 180 איש; לינואר 1971 – 110 איש; לינואר 1973 – 300 איש.

* בעניין דומה – העברת מפעל אלתא לאשדוד – ראה בעמ' 645 בדו"ח זה בפרק על משרד הבטחון.

באפריל 1969 הודיע משרד השיכון למשטרת ישראל, שהעמיד לרשות המועברים בשלב א' 80 דירות ברמת אשכול במחירים אלה: לדירה בת 3 חדרים מ-47,000 ל"י עד 52,000 ל"י; לדירה בת 4 חדרים מ-52,000 ל"י עד 57,000 ל"י. על פי החלטת הממשלה בדבר העברת עובדי מדינת לירושלים והחלטה נוספת של ועדת השרים לענייני כלכלה הוציא הממונה על התקציבים ביולי 1968 תנאים והסדרים תקציביים כמפורטים להלן:

רוכשי דירות במזרח ירושלים זכאים להלוואה עומדת בסך 12,000 ל"י ובמערב ירושלים ל-7,500 ל"י; בתום עשר שנות שירות בירושלים ההלוואה נהפכת למענק. נוסף על כך זכאים רוכשי דירות במזרח ירושלים להלוואות בסך 25,000 ל"י ובמערב ירושלים — 20,000 ל"י; ההלוואות כפופות למשכנתא, בריבית בשיעור 6% — 11%. כן שולם מתקציב המשטרה לכל עובד, שעבר לגור בירושלים, סך 1,000 ל"י הוצאות העברה.

בהתחשב במחירי הדירות ובגודל ההלוואות היה על משתכן במזרח ירושלים בשלב א' לגייס ממקורות עצמיים כ-10,000—15,000 ל"י לרכישת דירה בת 3 חדרים ו-15,000—20,000 ל"י לרכישת דירה בת 4 חדרים — כל זה בנוסף על החזרת ההלוואות בשיעורים חודשיים שבין 144 ל"י ל-205 ל"י. פרעון ההלוואות נקבע, על פי הוראות החשב הכללי, ל-30 שנה. משתכן במערב ירושלים נהנה ממימון הממשלתי נמוך יותר, והיה עליו לשלם מחירי דירות יותר גבוהים.

ניתנה גם אפשרות של השתכנות במזרח ירושלים בתנאי שכירות, עם אופציה לרכישת הדירה במחיר הקרן תוך שלוש שנים. שוכר דירה של שלושה חדרים משלם שכר דירה חודשי בסך 80 ל"י ושוכר של ארבעה חדרים — 100 ל"י. את התפרש שבין שכר הדירה, שמשלם השוכר, לבין שכר הדירה הממשי — עד לתקרה של 400 ל"י לחודש — מכסה הממשלה בשלוש שנות השכירות הראשונות. בשנה הראשונה שולם מתקציב המשטרה סך 30,000 ל"י — הפרש שכר דירה המתייחס לעשרה עובדים.

המשתכנים חתמו על חוזה הרכישה עם משרד השיכון ועל חוזה ההלוואות עם בנק אפוטיקאי, בלא שהמשטרה תהא צד לחוזה. אי לכך, לא ניתן היה לקבוע תנאים בדבר החזרת הדירה לרשות המשטרה למקרה, שרוכש דירה יפרוש מהשכירות, תוך זמן קצר מאז הרכישה. לדעת הביקורת, מהראוי שהמשטרה תדאג לכך, שמתן עזרה כספית לדוור יותנה בכך שהעובד ימשיך לשרת במשטרה במשך תקופה סבירה כפי שתקבע על ידי המטה הארצי.

תהליך ההעברה וההשתכנות

(א) בנובמבר 1968 החליטה המשטרה על העברת יחידות של המטה הארצי הכוללות יחד 268 משרות בתקן. כעבור חמישה חודשים הוחלט להקטין את מספר היחידות המועברות: הן הקיפו 208 משרות תקניות; 180 מהן היו מאוישות. בשלב א', ביולי 1969, הועברו רוב היחידות של המטה הארצי: לשכת המפקח הכללי; המחלקה ליחסי ציבור; לשכת ראש אגף ארגון; מחלקת התכנון; מחלקת התנועה; מחלקת הסיור והמבצעים; מחלקת ההדרכה; מדור שירותי המטה; לשכת ראש אגף החקירות; היועץ המשפטי למשטרה; מחלקת החקירות; המחלקה לתפקידים מיוחדים. למעשה הועברו לעבודה בירושלים 129 איש.

הסתיימה הבולטת מהתכנון המקורי הייתה במחלקת החקירות. בנובמבר 1968 תוכנן להעביר כולה על 37 משרות תקניות; במאי 1969 הוחלט, שלא להעביר את המדור לחקירת פשעי הנאצים וחלק ממדור החקירות, ומספר המועמדים להעברה ירד על ידי כך לעשרה. למעשה עברו לירושלים ששה עובדים.

(ב) וזה היה קצב ההשתכנות של העובדים בירושלים: בירושלים המזרחית השתכנו עד דצמבר 1970 45 איש, שהם 25% מהמתוכנן לשלב א': 35 עובדים רכשו דירות, ו-10 שכרו. מלבד זה רכשו שישה אנשי משטרה, ממקורות פרטיים, דירות במערב ירושלים. יתר העובדים מבין עובדי היהודות, שהועברו לירושלים, הוסיפו לגור במקומות מגוריהם הקודמים ונוסעים יום יום לירושלים וחזרה. מספרם בתקופה הנדונה נע בין 120 ל-90. בשל העדר מועמדים להעברה ביטלה המשטרה במשך שנת 1967 זכותה ל-31 דירות מבין 80 שהוקפאו למועברים בשלב א'. בשלב ב', דהיינו, עד ינואר 1971, היה צריך להעביר, לפי התכנית, 110 עובדים. משרד השיכון הודיע למשטרה, שבשלב ב' יועמדו לרשות המועברים 52 דירות. לפי אומדן לא-סופי יעלו מחירי הדירות בכ-20,000 ל"י על אלו שבשלב א'.

הוצאות העברה

הוצאות השיפוע וההתאמה של בניין המטה, ריהוטו וציודו, דמי ההובלה והפרשי שכר הדירה הסתכמו עד סוף יולי 1970 בחמישה מליון ל"י בקירוב. כיוון שחלק ניכר מעובדי המטה העובדים בירושלים מוסיפים לגור בתל אביב והסביבה, מוטל על המשטרה עומס כספי נוסף.

אנשי המטה הארצי, שאינם גרים בירושלים, עובדים בשכר מלא במקום 45 שעות רק 37½ שעות במשך חמישה ימים בשבוע. ואמנם התנגד שר האוצר בשעתו (מארס 1969) להסדר של חמישה ימי עבודה בשבוע, וביקש שבהזדמנות הראשונה יתוקן הדבר.

שני אוטובוסים ומיניבוס מסיעים אנשי משטרה לירושלים חמישה ימים בשבוע. חמש מכוניות נוסעים, מביניהן ארבע מכוניות צמודות, הועמדו לרשות קצינים בכירים לצורך נסיעה יום-יומית לירושלים וחזרה. עקב הפיצול של המטה הארצי נוספו על תקן מצבת הרכב של המטה הארצי ארבע מכוניות נוסעים ואוטובוס לילוד. הוגדלה מצבת כוח האדם של מחלקת התחבורה בשישה נהגים. בבניין המטה הארצי בירושלים נפתח מטבח, המספק בימי א'-ה' ארוחות צהרים ללא תשלום לאלו מבין עובדי המטה, שאינם גרים בירושלים.

לפי אומדן משרד מבקר המדינה, מסתכמות ההוצאות הנוספות בכ-350,000 ל"י לשנה בתקופה הנדונה. הוצאות לואי אלו הוקטנו לאחרונה לפי הודעת המטה הארצי, במידת מה, לאחר שמספר עובדים עברו בינתיים לגור בירושלים.

נוצר איפוא מצב ביניים, שהוא לרעת האוצר, העובדים והעבודה יחד: לאוצר הוצאות ניכרות נוספות בגלל הסעת עובדים לעבודה וקיצור שעות עבודה אפקטיביות. לעומת זאת גדל המספר הכולל של השעות הקשורות בעבודתו של העובד וטלטולי הדרך גורמים ללא ספק עייפות והפחתת כושר עבודתם.

העברת נציבות בתי הסוהר

מצבת העובדים של נציבות בתי הסוהר (למעט העובדים שבבתי סוהר) מנתה בעת ההחלטה על ההעברה 73 איש, מהם 37 במחלקת המשק, שהוחלט להעבירה לבניין טרומי שליד בית הסוהר רמלה. אשר ליתר 36 העובדים קבעה הנציבות ל-14 מהם, שבגלל התפקידים שהם ממלאים יש הכרח בהעברתם לירושלים. לגבי יתר העובדים נקבע, שהעברתם לירושלים רצויה, אך לא הכרחית.

יחידות הנציבות עברו לירושלים שנה ורבע לפני עובדי המשטרה, ולא שוריינו להם דירות על ידי משרד השיכון, אלא ניתנה להם אפשרות לבחור דירות במסגרת תוכניות מפעל החיסכון לבניין או באופן פרטי. ברכישת דירות הוצעו לעובדי הנציבות אותן הקלות, שהוצעו למועברי המטה הארצי של המשטרה, בשינויים הבאים: סך כל ההלוואות, לרבות ההלוואה העומדת, הוגבל ל-50% ממחיר הרכישה. לשוכרים דירות ניתנה תמיכה בשכר דירה עד 100 ל"י לחודש, והיא הוגבלה לשנה במערב ירושלים או לשנתיים במזרח ירושלים.

עד סוף 1970 השתכנו בירושלים מבין 14 עובדי הנציבות, שהעברתם נקבעה כחיונית, רק נציב בתי הסוהר וראש מחלקת הבטחון. יתר העובדים ממשיכים לנסוע יום יום מתל אביב לירושלים. שני עובדים אחרים של הנציבות אמנם עברו ורכשו דירות בירושלים, אולם מכרו אותן לאחר מכן, שבו למקום מגוריהם הקודמים וממשיכים לעבוד בירושלים. יתר העובדים מתוך ה-36 הועברו לתפקידים בבתי סוהר השונים, ובמקומם גויסו עובדים אחרים בירושלים.

עובדי הנציבות, שלא העתיקו את מקום מגוריהם, אבל עובדים בירושלים, מקבלים הוצאות אש"ל חלקי עד שלוש שנים, דהיינו עד סוף אפריל 1971.

*

משטרת ישראל ונציבות בתי הסוהר, יחד עם שאר הגופים הממשלתיים הנוגעים בדבר, עשו מאמצים כדי להקל השתכנות עובדיהם בירושלים עקב ההעברה. אולם התוצאות מראות, כי לא היה במאמצים אלה כדי להביא מספר גדול של אנשים לכלל החלטה להינתק מהסביבה הכי נוחה להם מבחינה חברתית וכלכלית. מסתבר, שנקודת האיזון הנכונה בין עזרה כספית וארגונית מצד הממשלה לבין דרישות העובדים לא נמצאה, אף כי כבר היה נסיון בתחום זה מפעולות גורמים ממשלתיים אחרים, בהעברת עובדים למקום מגורים חדש.

יתכן, שביתר פעולות שיכנוע ומאמץ אירגוני ניתן היה להגיע עוד מספר עובדים להעברה. אולם בעיקר יש ללמוד את הלקח, לצורכי מבצעים דומים בעתיד, שנוכח מצב התעסוקה בארץ ומחמת ההרגלים השוררים בה, המשקל המכריע בעניינים אלה הוא בתנאים החומריים המוצעים לביצוע ההעברה, במיוחד תנאי הדיור ומימון הדיור.

ממצאי מעקב

הטיפול בענייני תנועה במחוז תל אביב

דו"ח שנתי 20, עמ' 427

הפיקוח על התנועה בכבישים בין-עירוניים. בשנת 1964 המליצה ועדת הכלכלה של הכנסת בפני שר המשטרה להגדיל באופן מיידי את מספר שוטרי התנועה ולהגביר את פיקוחה של המשטרה. תקן הסיירים המועסקים בפעולות סיור בכבישים הבין-עירוניים במחוז תל אביב בשנת 1968 הוגדל מ-21 ל-27 והמצבה גדלה מ-9 ל-22. ועדת המשנה של ועדת הכלכלה של הכנסת למלחמה בתאונות דרכים המליצה אף היא, בספטמבר 1969, להגביר במידה ניכרת את הפיקוח המשטרתי על התנועה בכבישים ובמיוחד בשעות הלילה.